

NORGES HØYESTERETT

Den 14. juni 2004 avsa Høyesterett kjennelse i

HR-2004-01040-A, (sak nr. 2003/1520), sivil sak, kjæremål,

Agrimann Norge AS

(advokat Arne Meltvedt)

mot

Junkkari OY

(advokat Yngvild Thue – til prøve)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Coward**: Saken gjelder spørsmål om verneting ved krav om erstatning for brudd på en påstått eneforhandleravtale – tolkning av Luganokonvensjonen artikkel 5 nr. 1.
- (2) Agrimann Norge AS – i det følgende stort sett omtalt som Agrimann – gikk 9. desember 2002 til søksmål for Nord-Østerdal tingrett mot det finske selskapet Junkkari OY og mot Eikmaskin AS. Agrimann krevde erstatning og anførte at Junkkari hadde brutt en eneforhandleravtale med Agrimann ved å selge bestemte typer landbruksmaskiner – særlig dobbeltkutteren Tupla-Junkkari – til Eikmaskin. Oppfylleelsesverneting etter Luganokonvensjonen artikkel 5 nr. 1 ble anført som grunnlaget for å reise saken mot Junkkari ved Nord-Østerdal tingrett. De to saksøkte påstod begge saken avvist.
- (3) Nord-Østerdal tingrett avsa 15. april 2003 kjennelse der saken ble avvist overfor begge de saksøkte. Slutningen lyder slik:
 - ”1. **Søksmålet mot Junkkari OY og Eikmaskin AS avvises.**
 2. **Agrimann Norge AS dømmes til å betale saksomkostninger til Junkkari Oy og Eikmaskin AS med kr 31.000 til hvert firma. Beløpene forfaller to uker fra forkynnelse av denne kjennelse.”**
- (4) Søksmålet mot Eikmaskin AS ble avvist i medhold av tvistemålsloven § 64, og denne delen av kjennelsen ble ikke påkjært. Agrimann påkjærte derimot til Eidsivating lagmannsrett avgjørelsen om å avvise søksmålet mot Junkkari. Kjæremålet førte ikke frem; lagmannsretten avsa 9. september 2003 kjennelse med slik slutning:

- "1. Tingrettens kjennelse, slutningens punkt 1, samt slutningens punkt 2 for så vidt gjelder Agrimann Norge AS, stadfestes.**
- 2. I saksomkostninger for lagmannsretten betaler Agrimann Norge AS til Junkkari OY 7.000 – syvtusen – kroner innen 2 – to – uker fra kjennelsens forkynnelse."**

- (5) Agrimann har påkjært lagmannsrettens kjennelse til Høyesteretts kjæremålsutvalg. Kjæremålsutvalget besluttet 11. mars 2004 at kjæremålssaken skal avgjøres av Høyesterett etter reglene i lov 25. juni 1926 nr. 2 § 6 andre ledd, og justitiarius har bestemt at partsforhandling skal finne sted etter reglene for ankesaker.
- (6) Saken har i noen grad endret karakter for Høyesterett. Mens de tidligere instansene løste vernetingssspørsmålet ut fra at leveringsstedet for de enkelte leveransene av landbruksmaskiner fra Junkkari til Agrimann var det avgjørende oppfyllellesstedet i forhold til artikkel 5 nr. 1 i Luganokonvensjonen, er partene nå enige om at det avgjørende er oppfyllellesstedet for Junkkaris plikt til å respektere den påståtte eneforhandleravtalen.
- (7) *Den kjærende part – Agrimann Norge AS – har i hovedsak anført:*
- (8) Det foreligger en avtale mellom Agrimann og Junkkari som gir Agrimann rett til å være eneforhandler av Junkkaris dobbeltkuttere Tupla-Junkkari på det norske markedet. For at det skal legges til grunn for vernetingsavgjørelsen at en slik avtale eksisterer, kreves det for øvrig ikke mer enn at det foreligger forholdsvis klare indikasjoner for dette. Eneforhandleravtalen har Junkkari misligholdt ved at selskapet ved gjentatte anledninger har solgt dobbeltkuttere til Eikmaskin AS. Agrimann kan følgelig kreve sitt tap erstattet.
- (9) Ved avgjørelsen av vernetingssspørsmålet har lagmannsretten uriktig lagt avgjørende vekt på oppfyllellesstedet for de enkelte vareleveransene, og ikke sett hen til oppfyllellesstedet for eneforhandleravtalen. Men partene er nå enige om at oppfyllelsen av Junkkaris plikt til ikke å selge til andre norske forhandlere er primærforpliktelsen i relasjon til artikkel 5 nr. 1 i Luganokonvensjonen.
- (10) Denne plikten til å avstå fra salg til andre norske forhandlere var en plikt som skulle oppfylles i Norge, og det følger da av artikkel 5 nr. 1 at saken har vernetung i Norge. EF-domstolens avgjørelse 19. februar 2002 i WABAG-saken gjelder et tilfelle der plikten ikke hadde noen geografisk avgrensning, og dommen er uten betydning når alle tenkelige oppfyllellessteder er i Norge. Det fremgår av uttalelser i dommen at det var de internasjonale sidene man tok sikte på. Det som er viktig å vite for Junkkari, er at sak om brudd på eneforhandleravtalen kan reises i Norge, ikke hvor i Norge saken kan reises. At det er oppfyllellesvernetung etter artikkel 5 nr. 1 ved tvister om eneforhandleravtaler, er lagt til grunn av EF-domstolen i saken de Bloos mot Bouyer og også av domstoler i Nederland og Danmark.
- (11) Agrimann måtte i og for seg kunne velge å reise sak ved domstolen for et hvilket som helst sted i Norge der Junkkaris forpliktelse er brutt. Men Nord-Østerdal tingrett må være nærmest til å behandle saken; det er i den rettskretsen Agrimann har sete, og der er også oppfyllellesstedet for et av salgene som ble foretatt i strid med eneforhandleravtalen.

(12) Agrimann Norge AS har nedlagt slik påstand:

”1. Saken fremmes.

2. **Agrimann Norge AS tilkjennes saksomkostninger for alle tre instanser, tillagt renter i medhold av forsinkelsesrentelovens § 3 fra den av Høyesterett fastsatte forfallstid til betaling skjer.”**

(13) *Kjæremålsmotparten – Junkkari OY* – har i hovedsak anført:

(14) Saken kan avgjøres utelukkende ut fra en tolkning av Luganokonvensjonen, uten at det er nødvendig å ta stilling til om det forelå noen eneforhandleravtale.

(15) For Høyesterett bestrides det ikke at Junkkaris plikt etter en eneforhandleravtale ville måtte anses som en selvstendig primærforpliktelse som er relevant for vernetinget etter Luganokonvensjonen artikkel 5 nr. 1.

(16) Men en eventuell eneforhandleravtale utpeker ikke ett bestemt oppfyllelsessted i Norge, og artikkel 5 nr. 1 kan ikke anvendes overfor negative forpliktelser som kan tenkes overtrådt i mer enn én rettskrets. Dette må følge av EF-domstolens avgjørelse i WABAG-saken. Selv om det der var tale om en negativ forpliktelse som kunne overtres i flere land, må det samme gjelde når forpliktelsen kan overtres i flere rettskretser i samme land. En slik løsning har støtte i ordlyden i artikkel 5 nr. 1 og også i begrunnelsen for de unntakene som artikkel 5 gjør fra hovedregelen i konvensjonens artikkel 2 – nemlig at det er en særlig tilknytning mellom oppfyllelsesstedet og den domstolen som artikkel 5 utpeker. Artikkel 5 skal også – som et unntak fra hovedregelen – tolkes snevert.

(17) Skulle Høyesterett ha et annet syn på tolkningen av konvensjonen, kan kjæremålet likevel ikke føre frem. Det er ikke riktig at det er inngått noen slik eneforhandleravtale mellom partene som Agrimann anfører. Påstanden om dette er så svakt fundert at saksøkerens pretensjon ikke kan legges til grunn.

(18) Junkkari OY har nedlagt slik påstand:

”1. Lagmannsrettens kjennelse av 9. april 2003 punkt 1 og 2 stadfestes.

2. **Junkkari OY tilkjennes saksomkostninger for Høyesterett med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra oppfyllestidspunktet inntil betaling skjer.”**

(19) *Jeg er kommet til at kjæremålet ikke kan føre frem.*

(20) Som det har fremgått, er spørsmålet i kjæremålssaken om Nord-Østerdal tingrett er rett verneting for det erstatningssøksmålet som Agrimann har reist mot Junkkari, og som er begrunnet med at Agrimann har en eneforhandlerrett som Junkkari har krenket. Lagmannsretten har avvist saken med en begrunnelse som innebærer at saken ikke hører under norsk domstol, og det gjelder da ikke begrensninger i Høyesteretts kompetanse ved avgjørelsen av kjæremålet, jf. tvistemålsloven § 404 første ledd nr. 1.

(21) Søksmålet er reist av et selskap med sete i Norge mot et selskap med sete i Finland, og hva som er rett verneting i saken, må avgjøres etter reglene i Luganokonvensjonen, se § 1 første ledd i lov 8. januar 1993 om gjennomføring i norsk rett av Luganokonvensjonen om domsmyndighet og fullbyrding av dommer i sivile og kommersielle saker.

- (22) Luganokonvensjonen er i alt vesentlig en parallell til Brusselkonvensjonen, som ble inngått 27. september 1968 mellom EF-landene. EF-domstolen har kompetanse i saker om avendelsen av Brusselkonvensjonen, og ifølge en erklæring som ble avgitt ved undertegningen av Luganokonvensjonen, skal det ved tolkningen av denne konvensjonen tas ”tilbørlig hensyn til” EF-domstolens avgjørelser og også til nasjonale domstolers avgjørelser om ”de bestemmelser i Brusselkonvensjonen som i det alt vesentlige er gjengitt i Luganokonvensjonen”. Det følger av dette at særlig praksis fra EF-domstolen vil være en viktig rettskilde når norske domstoler skal ta stilling til tolkningen av Luganokonvensjonen.
- (23) Hovedregelen etter konvensjonen er at søksmål skal anlegges der den saksøkte har bosted, det vil for et aksjeselskap si der selskapet har sete, jf. artiklene 2 og 53. Etter hovedregelen skulle Agrimann dermed reist søksmålet der Junkkari har sete i Finland.
- (24) Konvensjonen inneholder imidlertid en rekke særlige vernetingsregler. Den bestemmelsen som har interesse i vår sak, er artikkel 5 nr. 1, som sier at saksøkeren ”i saker om kontraktforhold” istedenfor ved den saksøktes bosted kan velge å reise søksmålet ”ved domstolen for det sted hvor den forpliktelse tvisten gjelder, skal oppfylles”. Det siktes her til den kontraktsforpliktelsen som saksøkeren påberoper som grunnlag for sin påstand.
- (25) Partene er nå enige om at hvis det ved avgjørelsen av vernetingsspørsmålet skal legges til grunn at det foreligger en eneforhandleravtale, er det plikten etter denne avtalen som er ”den forpliktelse tvisten gjelder”. Jeg er enig i det, og bygger da på EF-domstolens dom 6. oktober 1976 i saken de Bloos mot Bouyer.
- (26) Et neste spørsmål er imidlertid hva artikkel 5 nr. 1 innebærer når Junkkaris eventuelle plikt er en unnlatesforpliktelse som ikke har noe mer bestemt oppfyllessted enn at plikten til ikke å selge til andre enn Agrimann gjelder for salg på det norske markedet.
- (27) Sentralt ved avgjørelsen av dette tolkningsspørsmålet er den såkalte WABAG-dommen som EF-domstolen avsa 19. februar 2002. Dommen gjaldt en unnlatesforpliktelse som overhodet ikke hadde noen geografisk begrensning; plikten gjaldt overalt i verden. Domstolen kom til at artikkel 5 nr. 1 ikke kunne anvendes i et slikt tilfelle. Det heter i konklusjonen, i den danske versjonen, at artikkel 5 nr. 1
- ”... finder ikke anvendelse i et tilfælde, hvor opfyldelsesstedet, som i hovedsagen, for den forpligtelse, der ligger til grund for sagen, ikke kan bestemmes, fordi den omtvistede kontraktforpligtelse består i en undladelsesforpligtelse, som ikke indebærer nogen form for geografisk begrænsning, og som derfor er kendetegnet ved, at det sted, hvor den er opfyldt eller skal opfyldes, ikke er et enkelt sted, men mange steder. I et sådant tilfælde kan kompetencen alene bestemmes ved anvendelse af det almindelige kompetencekriterium, der er fastlagt i konventionens artikel 2, stk. 1.”**
- (28) Partene er uenige om rekkevidden av dommen. Agrimann viser til at saksforholdet der var at oppfyllesstedet var fullstendig uten geografisk avgrensning, og anfører at dommen er uten betydning når alle tenkelige oppfyllessteder er i Norge. Junkkari hevder på sin side at løsningen i dommen må gjelde i alle tilfeller der forpliktelsen kan overtres i flere rettskretser, selv om de er i samme land. – Jeg er kommet til at dette siste må være den riktige forståelsen.

- (29) Begge parter har vist til uttalelser i dommen. I domspremissene brukes på den ene side uttrykk som plikter som ”skal oppfylles hvor som helst i verden”, og i konklusjonen som jeg har sitert, omtales en unnlatesforpliktelse ”som ikke innebærer noen form for geografisk begrensning”. På den annen side viser domskonklusjonen også til at oppfylleelsesstedet ”ikke er et enkelt sted, men mange steder”. Og avsnitt 49 gir inntrykk av at begrunnelsen for domsresultatet ligger i at plikten ikke hadde tilknytning til én bestemt domstol; det heter:

”En sådan forpliktelse til at undlade at gøre noget bestemt på et hvilket som helst sted kan i øvrigt pr. definition ikke have tilknytning til én bestemt ret frem for en anden.”

- (30) Ordlyden i artikkel 5 – ”ved domstolen for det sted” der plikten skal oppfylles – må etter mitt syn tale for den snevrere forståelsen av det unntaket som bestemmelsen gjør fra det alminnelige vernetinget etter artikkel 2; det vises ikke til domstolene i ett land, men til domstolen på ett sted. I samme retning trekker det at begrunnelsen for unntaket er den nære tilknytningen mellom et oppfylleelsessted og en bestemt domstol. Jeg viser her til O'Malley and Layton: *European Civil Practice*, 1989, der det på side 369 i kommentaren til artikkel 5 i Brusselkonvensjonen heter:

”With one exception, these rules not only determine the international jurisdiction of the courts, they also assign jurisdiction to the courts for a particular place or to a particular court. The reasoning behind this more particular assignment of jurisdiction is that the inclusion of the special rules as an alternative to the general rules is justified in each case by the existence of some special factor or close link which connects the court to which they give jurisdiction with the subject-matter of the dispute or the nature of the proceedings, regardless of the place where the defendant is domiciled.”

- (31) Endelig viser jeg til at unntaket i artikkel 5 nr. 1, som gir saksøkeren en valgmulighet, ikke skal tolkes utvidende, se avsnitt 54 i WABAG-dommen, der det heter at det er ”fast praksis, at denne valgmulighet ikke må føre til en fortolkning, der rækker ud over de tilfælde, Bruxelles-konventionen udtrykkeligt har for øje”.
- (32) Jeg nevner at Agrimann har anført tre dommer til støtte for sitt syn. To av dommene – den tidligere nevnte avgjørelsen fra EF-domstolen i saken de Bloos mot Bouyer og en avgjørelse fra Sø- og handelsretten i Danmark, UfR 1991 side 244 – ser jeg imidlertid som lite relevante i denne sammenhengen. Disse dommene gjaldt nemlig ikke salg i strid med en eneforhandleravtale, men oppsigelsen av en slik avtale, noe som ikke reiser det samme spørsmålet om oppfylleelsessted som vår sak. Den tredje dommen – en avgjørelse 24. mai 1991 av den nederlandske høyesterett, *Nederlandse Jurisprudentie* 1991 nr. 676 – gjelder derimot vårt spørsmål, og domstolen kom der til at artikkel 5 nr. 1 kunne anvendes. Men dommen er avsagt før EF-domstolens avgjørelse i WABAG-saken, og den må derfor anses å ha begrenset vekt.
- (33) Jeg er altså kommet til at det ikke er oppfylleelsesverneting etter artikkel 5 nr. 1 i vår sak, slik at det er det alminnelige verneting etter artikkel 2 som gjelder, det vil si Junkkaris hjemting i Finland.
- (34) Det vil da, uansett om man vil komme til at det er inngått en eneforhandleravtale, ikke være verneting for søksmålet ved Nord-Østerdal tingrett, og jeg ser ikke grunn til å ta standpunkt til om det ved avgjørelsen av vernetingsspørsmålet skal legges til grunn at det er inngått en slik avtale.

- (35) Kjæremålet har vært forgjeves. Jeg nevner at det må være en skrivefeil i punkt 1 i slutningen i lagmannsrettens kjennelse; når det står ”for så vidt gjelder Agrimann Norge AS” må Agrimann Norge AS være feilskrift for Junkkari OY.
- (36) Junkkari ble tilkjent saksomkostninger både for tingretten og lagmannsretten, og jeg mener at omkostninger må tilkjennes for alle instanser, jf. hovedregelen i tvistemålsloven §§ 180 første ledd og 172 første ledd. I samsvar med saksomkostningsoppgaven tilkjennes omkostninger for Høyesterett med 60 000 kroner, som alt gjelder salær.
- (37) Jeg stemmer for denne

K J E N N E L S E :

1. Lagmannsrettens kjennelse stadfestes, likevel slik at ”Agrimann Norge AS” i slutningen punkt 1 rettes til ”Junkkari OY”.
2. I saksomkostninger for Høyesterett betaler Agrimann Norge AS til Junkkari OY 60 000 – sekstitusen – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av kjennelsen, med tillegg av den alminnelige forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum fra forfall og til betaling skjer.

- (38) Dommer **Flock:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (39) Dommer **Mitsem:** Likeså.
- (40) Dommar **Utgård:** Det same.
- (41) Dommer **Aasland:** Likeså.

- (42) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

K J E N N E L S E :

1. Lagmannsrettens kjennelse stadfestes, likevel slik at ”Agrimann Norge AS” i slutningen punkt 1 rettes til ”Junkkari OY”.
2. I saksomkostninger for Høyesterett betaler Agrimann Norge AS til Junkkari OY 60 000 – sekstitusen – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av kjennelsen, med tillegg av den alminnelige forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum fra forfall og til betaling skjer.